

Janez Cvirn

DEŽELNOZBORSKE VOLITVE 1861 NA ŠTAJERSKEM

Posledice desetletnega političnega mrtvila, ki ga je s silo uveljavil neoabsolutistični režim, so se pokazale tudi na prvih deželnozborskih volitvah leta 1861¹. Volilni boj in agitacija sta bila sicer živahna, vendar - za razliko od vseh kasnejših volitev - povsem neorganizirana in nenačrtna. Pri postavljanju kandidatur je vladala precejšnja zmeda, "ljudstvo ni imelo nobenega pravega navodila in je izvolilo tiste može, ki so se mu vedeli s kakimi obljubami prikupiti"².

Na splošno sta se na teh volitvah prepletali dve vrsti boja: boj med liberalnimi in konservativnimi ali celo klerikalnimi nazori in boj za večje pravice slovenščine ali proti njim. V svetovnonazorskem spopadu ni hotel nihče veljati za konservativca, za liberalce so se razglašali "tudi najtrdnejši stebri Bachovega in drugih enacih sistemov"³. Tudi v boju za enakopravnost slovenskega jezika meje med prijatelji in sovražniki niso bile jasno zarisane. Mnogi, ki so kasneje v deželnih ali državnem zboru nastopali proti slovenskim težnjam, so se v predvolilnih nastopih jasno izrekli za enakopravnost slovenskega jezika⁴. Spet drugi, ki so jih Novice odsvetovale zaradi domnevne nemške usmerjenosti, pa so v deželnih zborih postali najodločnejši zagovorniki slovenskih nacionalnih zahtev.

Velik interes za volitve pa je pokazala tudi avstrijska vlada. Schmerling, ki je s februarско ustavo monarhijo popeljal v trajne ustavne vode, si je predvsem želel, da bi v predstavniška telesa prišli ljudje, ki vladi ne bi bili nasprotni. Zaradi tega je vlada preko razvejanega državnega aparata budno spremljala potek (pra)volitev, natančno preverjala politične karakteristike kandidatov in tam, kjer je bilo potrebno, tudi posegla v volilni boj.

Kakšen je bil dejanski vpliv vlade na rezultate prvih deželnozborskih volitev po obnovi ustavnega življenja je izredno težko ugotoviti. Za Kranjsko se ga na podlagi domačega arhivskega gradiva sploh ne da, ker podrobna poročila vladi in vladna naročila, ki se tičejo volitev, v Arhivu Slovenije manjkajo - zabeleženo je, da si jih je v osemdesetih letih izposodil grof Pace⁵. Vsaj približen vtis o poseganju vlade v volitve pa si lahko ustvarimo za Štajersko, kjer so se tovrstna poročila ohranila med predsedstvenimi spisi namestništva v Štajerskem deželnem arhivu v Gradcu⁶.

Že mesec dni pred razglasitvijo februarске ustave je policijski minister (27.1.1861) od štajerskega namestnika grofa Strassalva zahteval, da ga natančno in sproti obvešča o poteku občinskih in deželnozborskih volitev na Štajerskem in še posebej o politični usmeritvi posameznih kandidatov. Potem, ko so bile februarja in na začetku marca končane volitve v občinske odbore - po mnenju namestništva so v občinske odbore prišli sami politično primerni ljudje -, se je pozornost državnega aparata usmerila na deželnozborske volitve, ki so bile razpisane za konec marca. Že 8. 3. 1861 je namestništvo na okrajne urade nasloвило posebno okrožnico v kateri je zahtevalo podrobno poročilo o poteku pravolitev v kmečki kuriji, sezname izvoljenih pravolilcev ter navedbo potencialnih kandidatov in njihovega političnega prepričanja. Poročila posameznih uradnikov so seveda različna, vendar v njih prevladujejo ocene, da so pravolitve potekale v najlepšem redu in da so vsi kandidati "primernega političnega prepričanja".

Tako je npr. okrajni urad Laško 15. 3. 1861 poročal, da so pravolitve v vseh občinah laškega okraja potekale v najlepšem redu in da je bila volilna udeležba višja kot na občinskih volitvah. Volilci so za volilne može volili predvsem ljudi, ki jim zaupajo. Nihče še ni prijavil uradne kandidature za poslanca, možnih kandidatov pa ljudje na podeželju ne poznajo. Kot kandidati se omenjajo vitez

¹ Na splošno o volitvah leta 1861 glej Vasilij Melik, *Volitve na Slovenskem 1861–1918*, Ljubljana 1965, str. 203–208.

² Josip Vošnjak, *Spomini*, Ljubljana 1982, str. 71.

³ Novice, 20. 3. 1861.

⁴ Lep primer sta celjska poslanca Mulley in Mörtl, ki na predvolilnih zborovanjih zagovarjata načelo jezikovne in nacionalne enakopravnosti (program jima je sestavil dr. Štefan Kočever), kasneje pa v deželnem zboru slovenskim zahtevam nasprotujeta.

⁵ Vasilij Melik, *O nekaterih vprašanih slovenske zgodovine v začetku šestdesetih let 19. stoletja*, *Zgodovinski časopis*, 1965, str. 157.

⁶ Štajerski deželni arhiv v Gradcu (ŠDA), *Statt. Präs.* 22-2914/1860; poročila o volitvah vsebuje fascikla 1 in 2, zato posameznih spisov ne navajam.

Johann Resingen iz Dobrne, državni pravdnik Hermann Mulley iz Celja ter poštni mojster Josef Pann iz Konjic. Vsi trije bodo verjetno tudi kandidirali.

Okrajni urad Radlje je poročal, da je bila udeležba na pravolitvah dobra in da je del kmečkih volilcev postavili za svojega kandidata lesnega trgovca in veleposestnika Josefa Sonnsa. V trgih Radlje, Muta in Vuzenica pa so se odločili za ravnatelja železarne v Mislinji Mathiasa Lohningerja ter za Matevža Feldbacherja, veleposestnika in upravitelja posestva Radlje iz Gradca.

Okrajni urad Slovenj Gradec je 14. 3. 1861 poročal, da se prebivalstvo zaveda pomena volitev, zato je bila udeležba na pravolitvah več kot dobra. Vsi so želeli izvoliti inteligentne in značajne može. Največ glasov na pravolitvah je dobil tajni svetnik Karl von Czoernig, posetnik gospostva Gallenhofen. Za kandidata pa se je prijavil tudi Mathias Lohninger, veleposestnik in lastnik železarne v Mislinji.

Tudi pravolitve v 30 krajevnih občinah v okraju Konjice, kjer so izvolili 43 volilnih mož, so glede na poročilo okrajnega predstojnika potekale več kot dobro, saj so vsi volilni može politično korektni. Med zanimivostmi okrajni predstojnik navaja, da so volilni može na predlog Jurija Marzidovška zbrali denar za mašo, ki naj bi bila 18. 3. v cerkvi Sv. Duha v Celju, z namenom, da bi se volitve poslanca srečno končale. Največ glasov je na pravolitvah dobil Johann vitez Resingen iz Dobrne, za njim poštni mojster iz Konjic Josef Pann ter celjski odvetnik dr. Johann Mörtl, "vse same nesumljive in na dobrem glasu stoječe osebe".

Dne 14. 3. 1861 so se končale tudi pravolitve v 45 občinah slovenjebistriškega okraja. Okrajni urad je že naslednji dan namestništvu sporočil, da je večina volilcev raje volila ljudi svojega stanu, kot pa veleposestnike ali uradnike. Kot kandidati se pojavljajo Karl von Formacher, zdraviliški inšpektor dr. Josef Sock iz Rogaške Slatine in veleposestnik Alois von Feyrer. V mestu Slovenska Bistrica ni bilo nobenega volilnega gibanja, ker volijo meščani Slovenske Bistrice v slovenjegraški mestni kuriji.

V gornjegrajskem okraju so pravolitve potekale mirno, volilna udeležba pa je bila nizka: največja v Solčavi (33 volilcev), Lučah (38), Mozirju (25) in Ljubnem (17). Kljub nizki udeležbi so kmetje volili predvsem inteligentne može. Med možnimi kandidati so volilni može omenjali zlasti dr. Štefana Kočevarja iz Celja in notarja Raimunda Wolfa iz Slovenj Gradca.

Tudi poročilo iz Sevnice navaja, do so pravolitve potekale mirno ob srednji volilni udeležbi. Volilni može so med možnimi kandidati največkrat omenjali dr. Štefana Kočevarja iz Celja in profesorja Hlubeka iz Gradca.

Veliko slabša udeležba je bila na pravolitvah v okraju Šmarje pri Jelšah. Poročilo okrajnega predstojnika z dne 12. 3. 1861 navaja, da se je od 213 volilnih upravičencev volitev udeležilo le kakšnih 100, vendar nekateri niso volili, ker je bilo potrebno predolgo čakati. Tako je oddalo svoje glasove le 68 volilcev. Več volilcev ni prišlo zaradi bolezni, na splošno pa je bila slaba volilna udeležba posledica živinskega sejma, ki je bil na isti dan v trgu Lemberg. (Poleg tega imajo mnogi veliko dela v vinogradih). Kandidature še ni prijavil nihče. Verjetno pa bo večina od 44 volilnih mož okraja Šmarje glasovala za sodnega pisarja na okrajnem uradu Josefa Wreniga.

Poročilo okrajnega urada Rogatec navaja, da so pravolitve potekale v najlepšem redu in da je edini kandidat za poslanca inšpektor v zdravilišču Rogaška Slatina dr. Josef Sock, ki bo verjetno dobil tudi večino glasov volilnih mož.

V ormoškem okraju pa sta kandidaturo najavila dr. Radoslav Razlag, odvetniški koncipient v Gradcu in vinogradniški veleposestnik Franz Sartori iz Ormoža. Po mnenju okrajnega urada je Sartori *"ein ehrenhafter, jedenfalls unbedenklicher Mann, die nachliegenden Interessen des Grundbesitzes, namentlich für die Erleichterung der Lasten desselben redlich einstecken würde"*, medtem ko o Razlagovi politični usmeritvi ni mogoče povedati ničesar drugega, kot da nastopa pod zastavo "slovenstva".

Na podlagi takšnih in drugačnih poročil je štajersko namestništvo poseglo tudi v volilni boj. Z večino kandidatov je bilo namestništvo zadovoljno, v primeru kandidature Josefa Wreniga pa je od predstojnika šmarskega okrajnega urada zahtevalo, naj ga prisili, da se odpove kandidaturi. Wrenig naj bi namreč leta 1848 in v času svojega službovanja v Slovenski Bistrici ne bil politično korekten. Že 18. 3. je predstojnik okrajnega urada Šmarje pri Jelšah poročal namestniku, da je na podlagi njegovega navodila od Wreniga zahteval, naj odstopi od kandidature. Ker pa neposlušni sodni pisar ni hotel o tem nič slišati, je okrajni predstojnik začel z obdelavo volilnih mož. Vsakega posebej je poskušal prepričati, da Wrenig ni primeren za deželnega poslanca - in kot kažejo rezultati volitev, je v tem tudi uspel.

V drugih okrajih se namestništvo ni tako direktno vmešavalo v volitve, čeprav je bila seveda možnost pritiska na volilne može precejšnja. Na splošno pa so bile oblasti zadovoljne z večino kandidatov in tudi izvoljenih poslancev.

Pri volitvi deželnega poslanca v celjski mestni kuriji 26. 3. 1861 je bil z veliko večino izvoljen državni pravdnik **dr. Hermann Mulley**, pri čemer je celjski okrajni urad v telegramu zapisal: "*Die Wahl ist eine sehr Gute*". Iz podrobnejšega poročila, ki ga je okrajni urad Celje poslal v Gradec dan po volitvah (27. 3. 1861), izvemo o volitvah v celjski mestni kuriji najprej to, da je bila udeležba izredni nizka, saj se je od 650 volilnih upravičencev volitev udeležilo le 305 volilcev. Manjkali so zlasti volilci iz Brežic, Sevnice in Gornjega grada, pa tudi celjski volilci se niso polnoštevilno udeležili volitev, ker je bil prav na ta dan velik letni živinski sejem na Teharjah. Z veliko večino je zmagala celjski državni pravdnik Hermann Mulley (dobil je 237 od 305 glasov, ostali kandidati pa precej manj: Maks Stepischnegg iz Celja 41, Beck pa 27 glasov), ki ga je celjski okrajni glavar označil z besedami: "*Mulley je strogo pravičen, izredno zmeren in sposoben mož, najbolj lojalnega mišljenja in ima zelo dober dar govora. Leta 1848 je bil državni poslanec v Frankfurtu in je tam tesno sodeloval z avstrijsko stranko*". Po mnenju okrajnega predstojnika so bili za zmago odločilno glasovi volilcev iz mesta Celja, ki so se za Mulleya odločili po volilnem zborovanju v hoteli Pri zlatem levu 23. 3. 1861. Tudi, če bi se volilci iz Sevnice, Brežic in drugih krajev polnoštevilno udeležili volitev, volilni rezultat ne bi bil drugačen.

V mariborski mestni kuriji so izvolili realitetnega posestnika in mariborskega župana **Andreasa Tappeinerja**, ki ga poročilo označuje za spoštovanega in svobodomiselnega moža, katerega politično prepričanje pa je več kot primerno. Volilna udeležba v Mariboru ni bila najboljša, saj se je volitev udeležilo le 322 od 496 volilcev. Za mariborskega župana je oddalo svoj glas 257 volilcev, ostali kandidati pa so dobili precej manj glasov: še največ (61) finančni svetnik Josef Ott, zdravnik Ferdinand Jüttner pa le 4. Poročilo okrajnega predstojnika navaja, da je župan Tappeiner časten mož, ki ima polno zaupanje svojih someščanov. "*Andreas Tappeiner besitzt eine sehr ehrenhaften Charakter, genießt das volle Vertrauen seiner Mitbürger, ist ein wohlhabender Mann mit vielseitiger Ehrfahrung, und hat eine correcte politische Haltung, daher seine Wahl allgemein befriedigte*".

V mestni kuriji Ptuj-Ormož-Ljutomer-Rogatec so so izvolili državnega uradnika viteza **Jožefa Waserja**, ki je dobil 153 od 236 glasov. Waser je po mnenju okrajnega predstojnika politično nesumljiv in lojalen mož,⁷ njegova izvolitev pa je še toliko boljša, ker je zmagal proti nekemu ultra radikalnemu kandidatu (imena poročilo ne navaja), ki je protidržavno deloval že leta 1848.

V slovenjegraški mestni kuriji so izvolili veleposestnika in lesnega trgovca **Josefa Sonnsa**. Na teh volitvah pa je prišlo v volilnem lokalu do ekscesa med volilcem Matevžem Feldbacherjem iz Radelj in volilci iz Slovenske Bistrice, ki se niso več hoteli udeležiti drugega glasovanja, ker niso imeli pravih možnosti, da bi zagotovili zmago svojemu kandidatu Formacherju. Pri tretjem glasovanju so izvolili Sonnsa z 71 glasovi. V predprostoru okrajnega urada je prišlo do prepira med notarjem Finžgerjem iz Šoštanja, ki je žaljivo govoril o kandidatu Formacherju, in Formacherjevimi sinom. Ta prepir se je nadaljeval v gostilni, vendar se ni končal s pretepom in uradno intervencijo, kot poroča časopisje.⁸

V celjski kmečki kuriji sta bila izvoljena odvetnik **dr. Johann Mörtl** in kmet **Jožef Wolf** iz Šempetra v Savinjski dolini. Za Mörtla, ki je dobil 184 od 216 glasov, pravi poročilo naslednje: "*Dr. Mörtl hat sich durch seine Rechlichkeit in den weiten Umkreise eine sehr guten Ruf erworben, und an seinen Fähigkeiten kann auch nicht gezeifelt werden. Auch ist er sehr Gut politisch gesinnt, daher seine Wahl nur sehr gute zu nennen*". Za Jožefa Wolfa, premožnega kmeta in trgovca s kmetijskimi pridelki iz Šempetra, ki je na volitvah dobil 110 glasov, pa poročilo navaja, da je časten in pošten mož, izredno priljubljen med prebivalstvom. "*...jedoch ohne alle intellectueller Kenntnisse*". Medtem ko je Mörtl nekaj dni pred volitvami uradno najavil svojo kandidaturo, je postal Wolf poslanec proti svoji volji. Po mnenju poročevalca, bi bilo veliko boljše, če bi namesto Wolfa volilci izvolili viteza Johanna Resingena, lastnika Dobrne.

V mariborski kmečki kuriji so izvolili veleposestnika **Aloisa von Feyrerja**, ki je na volitvah dobil 130 od 187 glasov volilnih mož, ter **Mathiasa Löschnigga**, realitetnega posestnika iz Maribora, ki je dobil 170 glasov. Drugi kandidati so prejeli bistveno manj glasov: še največ dr. Franz Strafella iz Ptuja (50), Vincenc Tschedul, realitetni posestnik iz Št. Jurija, Alois Nord, okrajni predstojnik iz

⁷ O krvavem pretepu na volitvah je poročala graška Tagespost dne 29. 3. 1861, vendar poročilo okrajnega urada Slovenj Gradec z dne 30. 3. 1861 njeno pisanje zanika.

⁸ ŠDA, Statt. Präs. 22-2914/1860, dopis namestništva okrajnemu predstojniku Celje z dne 26. 3. 1862.

Radelj, prof. Jožef Muršec iz Gradca in Johann Georg, zemljiški posestnik iz slovenjebistriškega okraja pa vsak le po nekaj glasov. Po mnenju okrajnega predstojnika sta oba izvoljena kandidata moža s korektnim političnim mišljenjem in z vsemi drugimi kvalitetami, ki jih mora imeti deželni poslanec, čeprav naj bi bil Mathias Löschnigg, ki je bil deželni poslanec že leta 1848 *"etwas verlauter Mann jedoch ohne alle Schädlichkeit"*.

V slovenjegraški kmečki kuriji je zmagal **Mathias Lohninger**, eden izmed največjih veleposestnikov na Štajerskem in lastnik železarne v Mislinji, katerega izvolitev je okrajni urad označil za več kot ugodno.

V ljutomerskem podeželskem volilnem okraju so izvolili okrajnega predstojnika **Antona Globočnika** iz Ljutomera, ki je dobil 47 od 87 glasov, medtem ko je prejel njegov protikandidat Radoslav Razlag 39 glasov. Globočnika poročilo označuje za moža z dobrim političnim mišljenjem.

Na Ptujso se z veliko večino glasov (96 od 119) izvolili aktuaria na okrajnem sodišču **Michaela Hermanna**, ki ga poročilo označuje za zagovornika ustavnega napredka, vendar tudi za odločnega nasprotnika ultraliberalnih tendenc. *"Er ist ein talentvoller Mann, hat seit 1848 nicht den geringsten Anlass zu Bedenken bezüglich seiner politischen Haltung gegeben, und sich auch dem Gefertigten gegenüber dahin erklärt, dass er ferne von jeder Uiberstürzung, treu seinem als Beamter dem Monarchen geleisteten Eide, zwar auf der eröffneten konstitutionellen Bahn vorwärts zu schreiten beabsichtige, aber durchaus keine ultraliberalen Tendenzen zu verfolgen beabsichte. Man kann daher die Wahl dieses Deputierten eine günstige nennen"*.

V brežiški kmečki kuriji so izvolili veleposestnika in trgovca z Bizeljskega **Josefa Janežiča**, ki je po mnenju okrajnega urada napredno in ustavno usmerjen mož. Poročilo navaja, da je Josef Janežič posestnik pomembnih realitet v Stari vasi pri Bizeljskem in v mestu Brežice. V Stari vasi (Altendorf) ima veliko gostilno, ukvarja pa se tudi s prodajo kmetijskih pridelkov in živine. V celem volilnem okraju je spoštovan in priljubljen mož, ki ima polno zaupanje volilcev. Je mož, ki je neodvisen od vsakršnega tujega vpliva in čeprav nima višje izobrazbe, je izredno inteligenten in sposoben. Njegov plemeniti značaj govori o tem, da si bo v deželnem zboru res z vsemi silami prizadeval za uresničitev želja svojih volilcev. Poleg tega pa je *"politisch reif und unbedenklich, gut monarchisch-constitutionell gesinnt"*. Janežič je na volitvah dobil 68 od 105 možnih glasov.

Poročila okrajnih uradov in reakcije nanje s strani namestništva kažejo interes vlade, da bi prišli v deželne zборе predvsem zmerni in ustavno usmerjeni ljudje. Kandidate, ki so bili po mnenju okrajnih uradov in namestništva v političnem smislu preradikalni ali jih je spremljala takšna oznaka iz leta 1848, je poskušala vlada onemogočiti. Na Spodnjem Štajerskem se je edini primer te vrste zgodil v Šmarju pri Jelšah, kjer je vlada direktno posegla proti kandidatu Josefu Wrenniku, češ da je leta 1848 in med službovanjem v Slovenski Bistrici zagovarjal radikalna politična stališča. Z vsemi ostalimi kandidati je bila vlada očitno zadovoljna in ni direktno posegla volilni boj. Tudi proti kandidatom, ki so nekoliko glasneje poudarjali nacionalne zahteve - edini tak je "ultraslovenski" kandidat dr. Radoslav Razlag - vlada ni nastopala.

Zdi se, da na volitvah 1861 nacionalna vprašanja vlade ne zanimajo preveč. V tem pogledu se začno razmere spreminjati v naslednjem letu, ko s 1. marcem 1862 uradno odloži svoj poslanski mandat Jožef Wolf in so razpisane nadomestne volitve v celjski kmečki kuriji. Wolfov nepreklicni odstop namreč vzbudi pozornost namestništva spričo govoric, da je odložil mandat zaradi politične agitacije slovenske stranke⁸. Tozadavne govorice pa predstojnik celjskega okrajnega urada zanika, saj v poročilu namestništvu zapiše, da je Wolf uradno odstopil zaradi *"zdravstvenih težav"*, medtem ko o *"slovenski agitaciji, ki bi pripravila deželnega poslanca Jožefa Wolfa do odložitve mandata, ni nič znanega"*. Po mnenju poročevalca je prave vzroke za Wolfov odstop, ki se ga v celjskem okraju prav nihče ne veseli, treba iskati drugje. V prvi vrsti Wolf nima tiste intelektualne izobrazbe in takšnih kvalitet, ki so potrebne za poslanca in tega se zaveda tudi sam. Poleg tega je Wolf lastnik velike kmetije in trgovine, in nima časa, da bi se ukvarjal s politiko. (Po izvolitvi se je dolgo časa obotavljal, ali bi prevzel mandat ali ne). Zato pri njem *"ni bila potrebna nobena agitacija, da je odložil svoj mandat"*.

Vendar pa se tudi pred nadomestnimi volitvami 1862 v celjski kmečki kuriji namestništvo o politično strankarskih in nacionalnih bojih samo informira, v predvolilni boj pa ne posega. Tako sploh ne reagira na poročilo celjskega okrajnega predstojnika o govoricah, da namerava "ultraslovenska stranka" na nadomestnih volitvah kandidirati župnika Davorina Trstenjaka iz Šentjurja, ki je sicer pravičen in učen mož, *"aber mit überspannten slovenischen Gesinnungen"*. Prav tako ne reagira na poročilo z dne 6.5.1862 (dva dni pred volitvami), v katerem celjski predstojnik zapiše, da

ultraslovenska stranka s podporo duhovščine že nekaj časa močno agitira za dr. Radoslava Razlaga. Tako slovenski poraz na nadomestnih volitvah 1862 ni posledica vladnega pritiska na volilne može, temveč verjetno dejstva, da se Razlag niti na dan volitve ni pripeljal iz Gradca, "da bi ga možje videli in spoznali"⁹.

⁹ Josip Vošnjak, Spomini, str. 109; poročilo celjskega okrajnega urada o poteku volitev z dne 11.5. 1862 navaja, da je duhovščina v večini občin volilnega okraja močno agitirala za Razlaga in da so tudi vsi duhovniki (razen dveh) glasovali zanj.

Zusammenfassung

DIE LANDTAGSWAHLEN 1861 IN DER STEIERMARK

Janez Cvirn

Die Regierung Schmerling verfolgte mit Hilfe des verzweigten Staatsapparates mit großer Aufmerksamkeit den Verlauf der ersten Landtagswahlen nach der Wiederaufnahme des Verfassungslebens (1861). Die Reaktionen auf Berichte, welche die Bezirksämter an die Steiermärkische Statthalterei schickten, zeigen das Interesse der Regierung daran, daß in erster Linie gemäßigte und verfassungstreue Leute gewählt würden. Deswegen versuchte sie die Kandidaten, die nach der Auffassung der Bezirksämter und der Steiermärkischen Statthalterei in politischer Hinsicht zu radikal waren, auszuschalten. In der Untersteiermark war ein einziger Fall dieser Art zu verzeichnen, als die Regierung direkt gegen den Kandidaten Josef Wrenik auftrat. Mit allen anderen war sie offensichtlich zufrieden. Auch gegen Kandidaten, die die nationalen Forderungen etwas stärker formulierten – das war nur im Falle des »ultraslowenischen« Kandidaten Dr. Radoslav Razlag gegeben – ging die Regierung nicht vor. Im allgemeinen spielte die nationale Frage bei diesen ersten Wahlen nach der Wiederaufnahme des Verfassungslebens fast keine Rolle.

INŠTITUT ZA NOVEJŠO ZGODOVINO

SI-61000 Ljubljana, Kongresni trg 1, tel. 061/12-56-152

Inštitut od leta 1960 izdaja revijo **Prispevki za zgodovino delavskega gibanja (PZDG)**, ki se je leta 1986 preimenovala v **Prispevke za novejšo zgodovino (PNZ)**. Revija objavlja razprave, članke, historično dokumentacijo, poročila o simpozijih, knjižna poročila in recenzije, različne bibliografije in tekočo bibliografijo sodelavcev inštituta. V prvih letih izhajanja je bila revija izrazito usmerjena v zgodovino naprednega delavskega gibanja in NOB, vedno bolj pa je širila krog svojega objavljanja tudi na širša področja slovenske zgodovine. Zdaj lahko rečemo, da je to revija za novejšo slovensko zgodovino. Uredništvo se trudi, da bi bila revija pestra, kvalitetna in sodobna.

Prilagamo seznam še dostopnih letnikov, pri čemer opozarjamo, da sta letnika 1962 in 1973 že razprodana, nekaj letnikov pa je že skoraj razprodanih. Revijo lahko naročite pri založbi Mladika, SI-61000 Ljubljana, Kongresni trg 1, kupite pa pri vseh slovenskih knjigarnah.

PZDG 1960/1	PZDG 1981	PNZ 1989/2
PZDG 1960/2	PZDG 1982	PNZ 1990
PZDG 1961/1-2	PZDG 1983	PNZ 1991
PZDG 1963/1-2	PZDG 1984	PNZ 1992
PZDG 1965/1-2	PZDG 1985	PNZ 1993
PZDG 1966/1-2	PZDG 1986	
PZDG 1967/1-2	PNZ 1987	
PZDG 1968/69, 1-2	PNZ 1988	
PZDG 1970/1-2	PNZ 1989/1 –	
PZDG 1971/72	Trideset let	
PZDG 1975/76	Inštituta	
PZDG 1977	za zgodovino	
PZDG 1978/79	delavskega gibanja. –	
PZDG 1980	Biobibliografije.	